

غیبت در قرآن مجید

غیبت یکی از آفات بزرگ زبان و یکی

است عذابی دردناک " در این آیه نه کلمه غیبت و نه کلمه "کبیره" ذکر شده است ولی غیبت به خاطر معنایی که دارد یکی از مصادیق بار " فاحشه یعنی خصلت ناشایسته " بشمار می رود و عنوان " فاحشه " دارد زیرا شخص غیبت کننده با عمل زشت خویش، اعمال زشت را که غیبت شونده آن را دارد در میان جامعه رواج می دهد و شایع سازد و در حقیقت اسلام در این آیه مستقیماً اشاعه فحشاء و علنی نمودن گناهان را که ممکن است در خفا و دور از انظار انجام گرفته باشد کاری حرام و مرتکب آن رامستحق

از گناهان کبیره، محسوب می شود زیرا با اینکه در روایات و قرآن کریم کلمه " کبیره، " ظاهراً وجود ندارد ولیکن از نحوه مذمت غیبت و آثار مترتبه بر آن در قرآن، بخوبی استفاده می شود که از گناهان کبیره می باشد.

در سوره نور در آیه ۱۹ چنین ذکر شده است: "إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ" " کسانی که دوست دارند خصلت ناشایسته فاش شود (مانند زنا و انواع قبایح و زشتیها) درباره کسانی که ایمان آورده اند برای ایشان

سَمِعْتَهُ اذْهَبَ فَمِنْ الَّذِيْنَ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ :
وَأَنَّ الَّذِيْنَ يُحِبُّوْنَ أَنْ تَشْبَعَ الْفَاجِسَةُ . . . ۱

"هرکسی درباره مؤمنی بگوید آنچه دو چشمش از او دیده و دو گوشش از او شنیده (یعنی غیبت کند) پس از جمله کسانی است که خداوند درباره آنها فرموده برآستی کسانی که دوست دارند که کار زشت درباره مؤمنین افشا شود بر ایشان عذاب دردناکی است"

چنانکه خوانندگان توجه دارند امام صادق (ع) آیه نامبرده را در مورد غیبت تطبیق کرده آنرا از جمله اشاعه فحشاء می داند و آیه مذکور استشهاد می نماید پس بشهادت این روایت صحیح غیبت، داخل در این آیه مبارکه است که صریحا وعده عذاب بر آن داده شده است.

غیبت بمنزله خوردن گوشت مردار است

برآستی قرآن در مقام مذمت غیبت و حرمت آن چه قدر زیبا و ظریف و آموزنده برخورد نموده است که احساس خفته هراسانی را باآسانی بیدار و او را متوجه خطرات و گرفتاریها و ماهیت اصلی غیبت می نماید چون قبح برخی از اعمال انسان بقدری واضح و روشن است که هیچ کسی گرچه کافر و منافق و غیر آن باشد در اعتراف بآن ابائی ندارد

عذاب می داند که زشتی آن چه بسا از خود عمل زشت که درخفا انجام گرفته است زشت تر است زیرا دیگران را تشویق به گناه و ارتکاب آن می نماید غیبت نیز از جمله موارد بارز اشاعه فحشاء می باشد، اسلام نمی خواهد ستار و حجاب گناه از میان جامعه برداشته شود و دلیل برگناه کبیره بودن آن، ذیل آیه شریفه است که می فرماید: "لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ" برای شایع کنندگان فحشاء، عذاب دردناکی است، و بدیهی است که عذاب دردناک از کبیره بودن گناه غیبت حکایت می کند چنانکه در سایر موارد گناهان بزرگ نیز این تعبیر آورده شده است.

سؤال

آری جای سؤال و مطلب مهم و اساسی در استفاده از این آیه در مورد غیبت و گناه کبیره بودن غیبت آن است که چه دلیلی وجود دارد که غیبت از جمله اشاعه فحشاء می باشد تا از این طریق ثابت کنیم که غیبت از گناهان کبیره می باشد؟

پاسخ

پاسخ این است که روایتی از حضرت صادق (ع) در ذیل این آیه وارد است که می تواند راهنمای ما در این ادعا باشد. ابن ابی عمیر از حضرت صادق (ع) نقل می کند:

"مَنْ قَالَ فِي مَوْنٍ مَرَاتَةَ عَيْنَاهُ وَ"

این آیه مشتمل بر دو مطلب است :

۱- نهی از غیبت

۲- توجیه و تبیین نهی و احاله به وجدان در مورد غیبت به این ترتیب که غیبت را بمنزله خوردن گوشت برادر خود بشمار می آورد که برای هر مشتری این عمل امری مکروه و غیر قابل قبول است .

در وجه دلالت این آیه بر کبیره بودن گناه غیبت ، مفسران احتمالاتی ذکر کرده اند :

۱- یکی اینکه این آیه کیفیت عذاب آخرتی غیبت کننده را بیان می کند به این ترتیب که غیبت در آخرت بصورت خوردن گوشت مرده غیبت شده محسم می شود .

گواه بر این احتمال روایتی است که از پیامبرگرامی اسلام نقل شده است که می فرماید ؛ در شب معراج گروهی را در آتش دیدم در حالی که مردار می خوردند از جبرئیل پرسیدم اینها چه کسانی هستند گفت اینها کسانی هستند که در دنیا گوشت مردم را می خوردند یعنی غیبت مردم را می کردند^۳

ضمناً این روایت ، ماهیت واقعی غیبت را روشن می سازد و دلیل بر اینکه اعمال ما در نفس الامر اصولاً واقعیتی دارند و لکن ما در مرحله ظاهر متوجه این واقعیت زیبا و نازیباً نمی شویم .

۲- احتمال دوم اینکه مراد تنزیل

۲- حجات / ۱۲)

۳- مستدرک کتاب حج / ۱۳۲

اصولاً این نوع عمل با انسان بودن انسان و درک زشت و زشتی و خوب و خوبی در رابطه است .

از جمله این اعمال این است که انسان گوشت بدن برادر خود را در حالیکه زنده است بدهان بگذارد و آنرا بخورد تا برسد باینکه برادر خود را مرده فرض کرده و گوشت مردار بخورد .

این عمل از اعمال مشعز کننده ایست که هیچ انسانی در حال عادی ، حاضر به این عمل قبیح نمی شود .

قرآن از این خصیصه بدیهی انسانی بهره برداری کرده غیبت را با این عمل زشت واضح ، مرتبط می سازد و غیبت کننده را به منزله خورنده گوشت برادر خود قلمداد میکند تا واقعیت و ماهیت حقیقی غیبت را محسم و آثار بسیار نکوهیده و مضر آنرا برای انسان - های عاقل و بیدار بیان کند این گونه تعبیرات آموزنده لطیف در مقام هدایت و ارشاد است که برای قرآن جنبه اعجاز بخشیده علماء را بر آن داشته است که از جمله دلائل معجزه - بودن قرآن را اشتغال بر آداب و مواعظ و حکم بدانند .

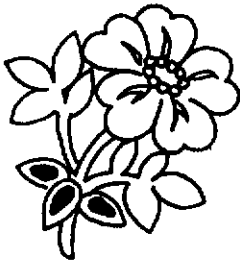
اینک آیه مبارکه: "وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّبِ أَحَدِكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ"^۲ " نباید بعضی شما بعضی دیگر را غیبت کند آیا دوست می دارد یکی از شما که گوشت برادر خود را بخورد در حالیکه مرده باشد؟"

خداوند برای هر غیبت کننده و نامی که بین دوستان و آشنایان، جدایی می اندازد و لکن برخی گفته اند "همزه" طعن زننده و "لمزه" غیبت کننده است و برخی دیگر برعکس

گفته اند و بعضی اظهار داشته اند که "همزه" کسی است که روبرو بدگوئی کند و لمزه کسی است که در غیاب شخص از او غیبت می کند: و ویل نام درکه ای است از درکات جهنم و یا چاهی است در جهنم و بمعنای شدت عذاب نیز آمده است بهر حال از این آیه شریفه استفاده می شود که غیبت گناه کبیره است و برای غیبت کننده عذابی است سخت و دشوار.

از اینرو در سوره قلم آیه ۱۰ پیامبر از پیروی کردن غیبت کننده بعنوان "هماز" نهی شده است **وَلَا تَطْعَمْ كُلَّ حِلَافٍ مَهِينٍ هَمَّازٍ مَشَاءٍ يَنْمِيهِمْ** "ای پیامبر اطاعت مکن شخص پستی که بدروغ سوگند می خورد و غیبت مردم کرده سخن چینی می نماید"

۴- مستدرک بنقل از تفسیر عسکری

حکمی باشد یعنی غیبت کردن بمنزله و در حکم خوردن گوشت مرده^۴ غیبت شونده می باشد چنانچه امام حسن عسکری (ع) می فرماید:

"إِعْلَمُوا أَنَّ غَيْبَتَكُمْ لِأَخِيكُمُ الْمُؤْمِنِ مِنْ شَيْعَةِ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) أَعْظَمُ فِي التَّحْرِيمِ مِنَ الْمَيْتَةِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: وَلَا يَغْتَسِبْ بَعْضُكُمُ بَعْضًا... ۴"

"غیبت کردن شما از برادر مؤمنان بزرگتر است در حرام بودن از خوردن مردار" ظاهر این روایت تشبیه غیبت به خوردن گوشت مردار است در حکم و تجسم قبح عمل غیبت نه اینکه حکایت از تجسم اعمال و غیر آن بکند.

تذکر: تذکر این نکته لازمست که از این آیه استفاده می کنیم که غیبت از گناهان کبیره می باشد و از آن نهی شده است خواه احتمال اول را در آیه بگوئیم یا احتمال دوم را معتقد باشیم.

در قرآن در سوره^۵ همزه (آیه ۱) از "غیبت" به "لمزه" تعبیر آورده شده و با کلمه ویل شروع شده است.

"وَيْلٌ لِّكُلِّ هَمْزَةٍ لَمَزَةٍ" "وای بر هر غیبت کننده و نامی (که بین دوستان، جدائی اندازد)

مرحوم طبرسی در ذیل این آیه^۶ مبارکه می گوید: این جمله که با کلمه^۷ ویل شروع شده است وعده عذابی است از طرف